

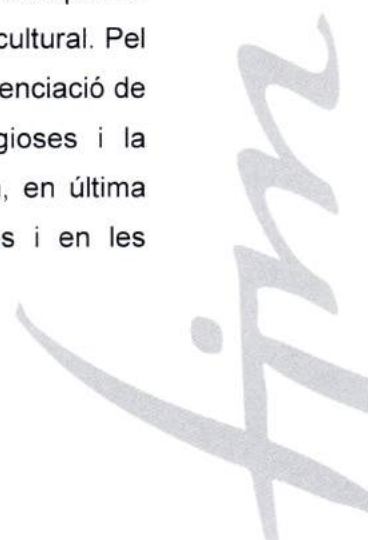
ESTAT I RELIGIONS I LA SEVA RELACIÓ EN LES DEMOCRÀCIES PLURALISTES ACTUALS

Els dies 25 i 26 de novembre d'aquest any 2016, la Fundació Joan Maragall —entitat de Barcelona dedicada al diàleg fe i cultura— i l'Obra Social "La Caixa" van organitzar al Palau Macaya el Simposi Internacional "Estat i religions i la seva relació en les democràcies pluralistes actuals". Aquest esdeveniment ha completat la reflexió que el Patronat de la Fundació Joan Maragall ha dedicat a un tema objecte de la seva preocupació els darrers temps.

Amb aquest Simposi, la Fundació Joan Maragall i el Palau Macaya s'han proposat incentivar el debat i la reflexió sobre els reptes que planteja avui el fet religiós i l'eclosió del seu pluralisme en les societats democràtiques actuals, especialment a Europa.

El compromís d'Europa amb la **llibertat de consciència i religiosa** imposa noves obligacions a les institucions polítiques i jurídiques, nacionals i internacionals. Les minories religioses, majoritàriament procedents de la immigració, manifesten de manera força insòlita els inevitables biaixos que es produeixen en les lleis i en el funcionament administratiu. És oportú, doncs, reflexionar sobre el perill de la **discriminació de les religions minoritàries** i sobre els **límits de l'acomodació** perquè siguin raonables a les exigències derivades de les creences religioses. No es pot obviar, en aquest context, la dificultat de conjuminar els valors d'universalitat als quals aspiren els sistemes liberals amb l'acomodació de les minories culturals i religioses. Així, el Simposi ha permès de valorar quins són els diversos models de laïcitat que es poden utilitzar en el context europeu i a partir d'aquí, la Fundació Joan Maragall es proposa dilucidar quins són els reptes i les formulacions a què ha de fer front la laïcitat i alhora proposar les correccions normatives adients.

Des d'un punt de vista sociològic, tant qualitatiu com quantitatiu, les diferents intervencions del Simposi han permès de constatar com actualment en el concepte de religió s'hi distingeixen dues dimensions: la transcendent i la de la identitat cultural. Pel que fa a la **secularització** cal, ara, distingir-ne tres sentits diferents: la diferenciació de les esferes seculars, el declivi de les creences i les pràctiques religioses i la privatització de la religió. Amb tot, els processos de modernització tenen, en última instància, un efecte negatiu en l'estabilitat de les comunitats religioses i en les

pràctiques i conviccions d'aquestes. La base empírica permet afirmar que als països occidentals existeix una correlació negativa entre el PIB i les creences religioses, així com un tall generacional que es caracteritza pel fet que en els joves es dona una major tendència cap a l'espiritualitat. Ambdós fets, doncs, desmenteixen o si més no posen en qüestió que les societats occidentals puguin ser considerades **post-seculars**.

Actualment són tres els models de gestió de la diversitat religiosa: el **model assimilacionista**, el **model multicultural** i el **model intercultural**. Un dels màxims objectius actuals que tenen les societats plurals és la lluita contra la discriminació per motius religiosos i l'acomodació com a mecanisme per combatre-la. Per aquest motiu, és el model intercultural el que permet una consideració més àmplia de la llibertat religiosa sense oblidar la importància de la cohesió social. L'espai públic ha de ser obert, és a dir, les religions no s'han de privatitzar, atès que hi ha un gruix de ciutadans que responen a la pregunta sobre la seva identitat en termes religiosos. És obligació de les institucions, doncs, que davant de conflictes greus de consciència valorin la possibilitat d'acomodar les demandes dels ciutadans, no exigint-los, només, la seva adaptació. Tenint en compte aquest rol de les institucions és creu convenient utilitzar el terme de **neutralitat inclusiva**, més adequat que els de laïcitat i de secularització, per designar les relacions Estat-esglésies.

El sistema de neutralitat inclusiva afronta el reconeixement públic de les religions i d'aquesta manera accepta i gestiona la diversitat religiosa creixent a les societats pluralistes actuals. A Europa, on la realitat ens és més pròxima, la religió s'enfronta a dos problemes bàsics: la integració de l'islam; i la pèrdua del pes del cristianisme en l'esfera pública que, paradoxalment, conviu amb l'aparició de noves manifestacions laïcitzants en contra de la presència cultural, educativa i social del cristianisme.

La integració de l'islam, com una de les religions amb més creixement a Europa, comporta un contrast entre la bona disposició de les polítiques públiques, en la seva majoria, i la percepció social. En les societats europees s'està donant de manera accelerada una islamofòbia que prové de la reacció desmesurada a les posicions d'una minoria musulmana que qüestiona la laïcitat i condiciona la imatge social de tot l'islam.

D'altra banda, el problema sobre la conciliació passa per un procés de **culturalització de la religió**, especialment la cristiana en tant que majoritària a Europa. És

convenient, per tal d'afavorir la bona convivència, que es ressaltin, de la religió cristiana, els aspectes tradicionals i històrics que formen part de la identitat d'Europa.

D'aquesta manera, cal adoptar com a model de gestió de la diversitat religiosa el **model intercultural**, situant als estats i les seves administracions en el que s'ha vingut anomenant **neutralitat inclusiva**. Es garanteixen, així, aquelles qüestions que són imprescindibles per assegurar la no **discriminació religiosa** i una bona **acomodació de les minories**: 1) defugir que les lleis continguin elements religiosos o laïcitzants; 2) que els ciutadans, seculars o religiosos, comparteixin la responsabilitat de l'adequació del llenguatge de les seves aportacions públiques per garantir que els continguts de les lleis en què es tradueixen siguin comprensibles per a tothom; 3) per tal que una llei sigui completament compatible amb aquest model se li ha d'aplicar el que la jurisprudència americana denomina "Lemon test", és a dir, que la llei tingui una finalitat secular i no suposi una ingerència excessiva del govern en afers religiosos; i per últim, 4) que el model sigui flexible, i per tant, no perpetui les relacions tradicionals, permetent que es renovi al ritme marcat pels canvis socials.

S'entén, doncs, que davant els reptes que han estat esbossats, juntament amb els objectius que es creu necessari que siguin assolits, el millor model que s'ha de plantejar a Europa és, segons la Fundació Joan Maragall, el model intercultural. Així, es podrà seguir col·laborant a reivindicar Europa com un espai de trobada, de llibertat, d'universalitat i democràtic que no defugui ni la seva història ni la seva tradició, però que es mantingui oberta als canvis socials sempre necessaris.

Barcelona, gener de 2017